

ELS GÈNERES I LES FORMES TEATRALS

Inicialment les produccions teatrals es van dividir en tres grans gèneres: la tragèdia, la comèdia i el drama. Amb el pas del temps la diversificació del fet teatral ha comportat l'ampliació i la barreja d'aquests gèneres tradicionals.

tragèdia: tracta temes elevats i seriosos, amb personatges importants i rellevants, que actuen dominats per fortes passions i un destí advers. El desenllaç és sempre catastròfic, ja que acaba amb la mort dels protagonistes.

comèdia: té una intenció crítica i satírica, tracta amb humor i ironia temes relacionats amb la vida quotidiana. Els personatges són força identificables pel públic i el desenllaç és feliç. A Itàlia va aparèixer la *commedia dell'arte* (comèdia de màscares), de joc burlesc i grotesc i estereotips esquemàtics.

drama: està considerat un gènere mixt entre els anteriors. De la tragèdia incorpora el to seriós i la possibilitat d'un desenllaç tràgic. De la comèdia pren els personatges que són més propers als espectadors i que poden dominar el seu destí. Al segle XVIII apareix el melodrama, drama paròdic on els personatges es redueixen a bons i dolents, s'exploten els contrastos i cops d'efecte, i s'acompanya amb música. Un altre subgènere mixt és la tragicomèdia -de vegades confós amb el drama-, que barreja el to sublim amb el grotesc.

Fins als inicis del segle XX aquestes formes teatrals compartien els escenaris amb d'altres, algunes considerades menors, però que han perviscut fins als nostres dies.

- **entremès:** escrit en llenguatge planer i sovint dialectal, destinat a un públic rural i menestral.
- **farsa:** una composició breu, esquemàtica i de caràcter còmic.
- **paròdia:** imitació d'una altra obra o gènere amb intenció satírica, humorística i crítica.
- **sainet:** composició d'un sol acte, de caràcter còmic i popular, que generalment es representava intercalat entre els actes d'una obra extensa.
- **opereta:** peça teatral dialogada i cantada amb orquestra, més lleugera que l'òpera i de to humorístic.
- **mim o pantomima:** representació muda l'argument de la qual ens arriba per mitjà del gest i l'expressió corporal

ASPECTES TEXTUALS

L'estructura narrativa d'una obra es pot organitzar en *actes*, que són les parts en què es divideix una obra. Tradicionalment les obres estan formades per tres actes. Cada acte es pot dividir en diverses *escenes*; un canvi d'escena pressuposa un canvi parcial o total de personatges. El conjunt d'escenes que es representen amb un mateix decorat s'anomena *quadre*.

El text teatral inclou generalment indicacions adreçades al lector i al possible director. El conjunt d'aquestes informacions és la *didascàlia* i inclou els noms

dels personatges, apunts de decoració i d'acció, i acotacions, que són notes explicatives sobre la disposició, els gestos i la manera d'actuar dels personatges. Hi ha diversos tipus d'acotacions:

- **acotacions d'acció:** indicacions sobre allò que fa el personatge: agafar un objecte, seure, entrar o sortir, mirar un altre personatge, etc.
- **acotacions de caracterització:** indicacions sobre les característiques d'un personatge determinat: simpàtic, cruel, etc.
- **acotacions de to o manera d'expressar-se:** indicacions sobre la manera com ha de parlar el personatge: cridant, rient, cantant, amb ràbia, etc.

EL DISCURS TEATRAL

diàleg: forma més estesa de discurs teatral, encara que en moltes obres trobem monòlegs dins del parlament dels personatges o bé com a text únic.

rèplica: resposta que un personatge dona a un discurs precedent d'un altre, mentre que l'apart és el discurs que s'adreça a ell mateix o al públic, però no al personatge interlocutor, que en seria el destinatari natural.

pausa: silenci, per remarcar més unes paraules, una acció, un gest o un sentiment.

mutis: quan l'actor es retira de l'escena.

quarta paret: paret imaginària que hi ha entre els actors i el públic, i que es pot trencar quan els actors mantenen una certa complicitat amb el públic i s'hi adrecen directament

L'ESPAI

espai escènic: el que percep el públic durant la representació. Un espai de teatre romàntic suggerirà mons allunyats de la realitat i força exòtics, un teatre naturalista presentarà una imitació del món real i un teatre simbolista ens acostarà a un món oníric i a una atmosfera d'irrealitat.

escenografia: conjunt d'elements que s'afegeixen a l'espai escènic per reproduir un determinat ambient o clima. Inclou els elements decoratius, el mobiliari, la il·luminació i l'attrezzo, que és el conjunt d'accessoris que completen la caracterització dels actors, i d'objectes que es fan servir durant la representació.

escenari: part del teatre construïda especialment perquè s'hi puguin col·locar els decorats i on es desenvolupa majoritàriament l'acció dramàtica. En un escenari convencional hi ha *bambolines* (bandes de tela o paper pintades que pengen del sostre i que representen la part superior del decorat) i *cametes* (laterals de l'escenari per on surten els personatges).

tramoia: conjunt de mitjans mecànics emprats per fer transformacions escèniques com ara els canvis de decoració i els efectes especials. En el teatre tradicional hi ha el teló, tela gran de l'amplària de l'escenari, que es pot apujar o abaixar per marcar l'inici o l'acabament dels actes.

